

An intricate, symmetrical Art Nouveau border surrounds the central text. It features flowing, organic lines that resemble stylized vines, leaves, and floral motifs. The design is dense and detailed, with a central circular element at the bottom. The overall style is characteristic of the late 19th or early 20th-century decorative arts.

*Prvo
poglavlje*

U kome se upoznajemo sa selom Zid,
i čudnovatim zbivanjima koja se u njemu
odigravaju svakih devet godina

Bio jednom jedan mladić koji je želeo da pridobije Ono Za Čim
Mu Srce Žudi.

I dok to, što se početaka tiče, nije nimalo novo (jer svaka
priča o svakom mladiću koji je postojao ili će postojati može
početi na sličan način), mnogo štošta o ovom mladiću i onome
što mu se zbilo jeste bilo neobično, iako čak ni on nikad nije
saznao sve detalje.

Priča je počela, kao i mnoge druge priče, u Zidu.

Gradić Zid i dan-danas stoji, kao i prethodnih šest stotina go-
dina, na visokom granitnom uzvišenju usred omanjeg šumskog
predela. Kuće u Zidu su četvrtaste i stare, sazidane od sivog kame-
na, s tamnim škrljčanim krovovima i visokim dimnjacima;
koristeći svaki slobodan centimetar prostora na kamenom uz-
višenju, kuće se naslanjaju jedna na drugu, doziđuju se jedna
povrh druge, a tu i tamo pokoji grm ili drvo iznikne iz boka
kuće.

Postoji samo jedan put do Zida, vijugava staza koja se strmo
uzdiže kroz šumu, posuta kamenčićima i omanjim stenama.
Pratite li je dovoljno dugo prema izlazu iz šume, staza prerasta

u pravi drum presvučen asfaltom; krenete li dalje, put postaje sve veći, u svako doba zakrčen automobilima i kamionima koji žure iz grada i u grad. Najzad vas put odvodi do Londona, ali London je za celonoćnu vožnju udaljen od Zida.

Stanovnici Zida su povučena sorta, podeljeni u dve jasno prepoznatljive vrste: rođeni Zidani, sivi, visoki i zdepasti, poput granitnog brda na kome je podignut njihov grad, i oni drugi, koji su dok su godine proticale načinili Zid svojim i domom svojih potomaka.

Iza Zida, ka zapadu, nalazi se šuma; na jugu je varljivo mirno jezero koje se napaja potocima što se sa severa obrušavaju niz brda iza Zida. Na tim brdima su polja za ispašu ovaca. Na istoku je opet šuma.

Na samom istočnom kraju Zida uzdiže se visoki sivi kameni zid, po kome je gradić i dobio ime. Zid je drevan, izgrađen od grubih, četvrtastih gromada klesanog granita, i oba kraja mu se gube u šumi.

Postoji samo jedan procep u zidu: otvor širok otprilike dva metra, malčice bočno od samog sela. Kroz rupu u zidu može se videti velika zelena livada, niz livadu – potočić, a iza potoka je drveće. S vremena na vreme, među tim drvećem mogu se razabrati oblici i siluete u daljini. Ogromna oblička i čudnovati obrisi i malene, svetlucave stvari koje blešte i trepere, a onda iščeznu.

I dan-danas dva seljanina danonoćno stoje, po jedan na svakom kraju otvora, smenjajući se u osmočasovnim intervalima. Nose goleme drvene batine. Oni čuvaju otvor na boku naselja.

Njihova glavna uloga je da ne dozvole seoskoj deci da prolaze kroz otvor na livadu i odu dalje. Tu i tamo, od njih se traži da obeshrabre pokoji usamljenu skitnicu ili nekog od retkih posetilaca sela da slučajno ne prođu kroz procep.

Lako im je da obeshrabre decu, to uspeva već samim dečjim pogledom na batinu. Kad su litalice i posetioci u pitanju, mnogo su domišljatiji, tek u krajnjem slučaju pribegavaju sili, ako

priče o tek posejanoj travi ili opasnom odbeglom biku nisu dovoljne.

Retko se desi da neko dođe u Zid znajući tačno šta traži, i tim ljudima će katkad biti dozvoljeno da prođu. Oni imaju izvestan pogled u očima i, kad ga jednom vidite, taj pogled nikad nećete pobrkati s bilo čim drugim.

Straža se opoziva jednom u svakih devet godina, prvog dana maja, kad na livadu stiže vašar.

Događaji koji slede zbili su se pre mnogo leta. Kraljica Viktorija je sedela na prestolu, ali je još bila daleko od one udove Vindzora odevene u crninu: obrazi su joj bili rumeni kao jabuke, a korak živahan, i lord Melburn je često imao razloga da nežno prekori mladu kraljicu zbog mušičavosti. Još nije bila udata iako je već tad bila veoma zaljubljena.

Gospodin Čarls Dikens je u nastavcima objavljivao svoj roman *Oliver Twist*; gospodin Drejper je tek bio uslikao fotografiju meseca, po prvi put zaledivši mesečevo blede lice na hladnom papiru; gospodin Morze je upravo obelodanio način slanja poruka kroz metalne žice.

Da ste bilo kome od njih pomenuli magiju ili vilinsko carstvo, prezrivo bi vam se nasmešili; izuzev, možda, gospodina Dikensa, tad mladog, golobradog čoveka, koji bi vam uputio čežnjiv pogled.

Tog proleća, mnoštvo ljudi stizalo je na Britanska ostrva. Dolazili su sami ili u paru, pristajući u Doveru, Londonu ili Liverpulu: muškarci i žene, kože blede kao papir ili tamne kao vulkanske stene, ili boje cimeta; govorili su mnoštvom jezika. Dolazili su celog aprila, putujući parnim vozom, konjem, karavan-vagonom ili teretnim kolima, a mnogi su i pešačili.

U to doba, Danstan Trn imao je osamnaest leta i nije bio nimalo romantičan.

Kosa mu je bila smeđa kao lešnik, oči smeđe kao lešnik i pege smeđe kao lešnik. Bio je srednjeg rasta i spor na jeziku. Imao je neusiljen osmeh koji bi mu iznutra ozario lice i sanjao je, kad bi se zaneo u mašti na očevoj livadi, da jednog dana napusti selo Zid i sav njegov nepredvidljivi šarm i zaputi se u London, Edin-burg, Dablin ili neki drugi veliki grad u kom ništa ne zavisi od toga na koju stranu vetar duva. Radio je na očevom imanju i nije posedovao ništa osim malene kolibe u udaljenom polju, koju su mu roditelji poklonili.

Tog aprila, Zid je bio preplavljen posetiocima, što se Danstanu nimalo nije dopadalo. *Sedma svraka*, krčma gospodina Bromiosa, inače stecište praznih soba, napunila se još nedelju dana ranije, i stranci su već počeli da iznajmljuju sobe po imanjima i kućama, plaćajući konačište čudnim novčićima, biljem i začimima, čak i dragim kamenjem.

Što se više primicao dan vašara, atmosfera iščekivanja je rasla. Ljudi su se budili ranije, odbrojavali dane i minute. Čuvari na kapiji, s obe strane procepa, bili su uznemireni i nervozni. Između drveća na rubu livade promicale su siluete i senke.

U *Sedmoj svraci*, Bridžet Komfri, koja je naširoko i nadaleko smatrana najlepšom krčmaricom koju je iko video za života, izazivala je varnice između Tomija Forestera, s kojim su je viđali kako šeta prethodne godine, i ogromnog čoveka s tamnim očima i malim ćeretavim majmunom. Čovek jedva da je govorio engleski, ali se izražajno smešio svaki put kad bi Bridžet prošla.

U točionici krčme, redovne mušterije nelagodno su sedele blizu posetilaca, govoreći:

„To je tek svake devete godine.“

„Kažu da je u stara vremena bilo svake godine, sredinom leta.“

„Pitaj gospodina Bromiosa. On će znati.“

Gospodin Bromios beše visok, maslinaste kože; crna kosa mu je bila sitno ukovrdžana oko glave; oči mu behu zelene. Čim bi se seoske devojčice zadevojčile, počele bi da primećuju gospodina Bromiosa, ali im on nije uzvraćao pažnju.

Pričalo se da je davno došao u selo kao posetilac. Ali, odlučio je da ostane. A pošto je njegovo vino bilo dobro, meštani su se složili s tim.

U gostionici izbi glasna rasprava između Tomija Forestera i tamnookog čoveka čije je ime izgleda bilo Alum-beg.

„Zaustavite ih! U ime nebesa! Zaustavite ih!“, povika Bridžet. „Idu iza krčme da se potuku zbog mene!“ I ona dražesno zabaci glavu, tako da svetlost uljanica obasja njene savršene zlatne kovrdže.

Niko ni prstom ne mrdnu da zaustavi dvojicu muškaraca, iako je izvestan broj ljudi – kako seljana, tako i pridošlica – izašao da kibicuje.

Tomi Forester skinu košulju i podiže pesnice. Stranac se nasmeja, pljunu na zemlju, a onda ščepa Tomijevu desnu ruku i i jednim udarcem obori ga na tlo. Tomi se podiže na noge i jurnu na stranca. Uspeo je da mu zada lak udarac po obrazu pre nego što se izbijenog daha našao na zemlji, pljesnuvši licem u blato. Alum-beg se zakikota i reče nešto na arapskom.

I tuča se, tako brzo i s takvom lakoćom, završi.

Alum-beg se diže s Tomija Forestera i šepureći se ode do Bridžet Komfri, duboko joj se nakloni i iskezi blistave zube.

Bridžet, praveći se da ga nije ni primetila, otrča do Tomija. „O, šta ti je to uradio, srce moje?“, upita i keceljom mu obrisa blato sa lica, tepajući mu bez prestanka.

Alum-beg se, zajedno s posmatračima, vratio nazad u dnevni boravak gostionice i ljubazno naručio Tomiju Foresteru, čim se ovaj vratio, bocu gospodin-Bromiosovog najboljeg belog vina. Nijedan od njih dvojice nije bio sasvim siguran ko je pobedio, a ko izgubio.

Te večeri Danstan Trn nije bio u *Sedmoj svraki*: bio je praktičan momak, koji se poslednjih šest meseci udvarao Dejzi Hempstok, podjednako praktičnoj mladoj ženi. Za vreme lepih večeri šetali bi selom raspravljajući o teoriji plodoređa, vremenskim uslovima i drugim praktičnim temama; a prilikom tih šetnji, u kojima su ih bezuslovno pratili Dejzina majka i mlađa sestra, koračajući dobrih šest koraka iza njih, s vremena na vreme upućivali bi jedno drugom pogleda pune ljubavi.

Na pragu Hempstokovih Danstan bi zastao, poklonio se i oprostio od njih.

A Dejzi Hempstok bi ušla u kuću, skinula šešir i rukavice i rekla: „*Zbilja* bih volela da se gospodin Trn napokon odluči da me zaprosi. Sigurna sam da se tata ne bi protivio.“

„Sigurna sam da ne bi, zaista“, reče Dejzina majka te večeri, kao što je, uostalom, govorila svake takve večeri, a zatim i sama skinu šešir i rukavice i povede svoje kćeri do salona u kom je sedeo strašno visok gospodin s veoma dugačkom bradom prebirajući po svom rancu. Dejzi, njena majka i sestra hitro načiniše kniks pred gospodinom (koji je jedva natučao engleski jer je tek nekoliko dana pre toga stigao u selo). Privremeni stanar ustade i uzvрати im naklonom.

Bilo je prohladno tog aprila zbog nezgodne ćudljivosti engleskog proleća.

Posetioci su došli kroz šumu; ispunili su gostinske sobe, ulogorili se u štalama i ambarima. Neki su podigli raznobojne šatore, a neki su pristizali u sopstvenim karavan-prikolicama koje su vukli ogromni sivi konji ili mali ofucani poniji.

Šuma je bila zastrta tepihom divljih zumbula.

Ujutro 29. aprila, Danstanu Trnu zapala je stražarska dužnost na otvoru u zidu, zajedno s Tomijem Foresterom. Stajali su s obe strane procepa i čekali.

Danstan je mnogo puta bio na stražarskoj dužnosti, ali se dosad njegov zadatak sastojao od stajanja i povremenog rasterivanja dece.

Danas se osećao važno: držao je drvenu batinu i, kako bi koji stranac prišao prolazu u zidu, Danstan ili Tomi bi rekli: „Sutra, sutra. Danas niko neće proći, dobra gospodo.“

I stranci bi se povukli malo dalje, zureći kroz procep u zidu u skromnu livadu iza njega i prilično nezanimljivu šumu poviše nje. Neki od njih su pokušavali da započnu razgovor s Danstanom ili Tomijem, ali su mladići, ponosni na svoj status čuvara, odbijali da pričaju, zadovoljivši se time da visoko podignu glavu, stegnu usne i, uopšte, prave se važni.

U vreme ručka Dejzi Hempstok donese šerpicu s ovčarskom pitom za obojicu, a Bridžet Komfri svakom od njih dade po kriglu začinjaenog piva.

U sumrak, druga dva stasita seoska mladića stigoše, svaki noseći po fenjer, a Tomi i Danstan odoše do krčme, gde gospodin Bromios obojici nasu po kriglu svog najboljeg piva – a njegovo najbolje pivo beše zaista vrlo dobro – kao nagradu za vršenje stražarske dužnosti. Gostionicom, sad već neverovatno punom, prone se žagor ushićenja. Krčma je vrela od došljaka iz svih zemalja sveta, ili se makar tako činilo Danstanu, koji, van granica šume što je opasivala selo Zid, nije imao nikakav osećaj za razdaljinu, te je visokog gospodina s crnim cilindrom za susednim stolom, pristiglog čak iz Londona, posmatrao s jednakim strahopoštovanjem kao i još višeg gospodina, kože boje abonosa, ogrnutog jednodelnom belom odorom, s kojim je ovaj večeravao.

Danstan je znao da je nepristojno zuriti i da on, kao stanovnik Zida, ima puno pravo da se oseća nadmoćnijim od svih ovih „strancova“. Ali, u vazduhu su mu mirisali nepoznati začini i slušao je muškarce i žene kako se jedni drugima obraćaju na stotinak jezika, pa je besramno blenuo u sve njih.

Čovek s crnim svilenim cilindrom primeti da Danstan pilji u njega i pokretom pozva momka da mu priđe. „Voliš li pudin’ od melase?“, upita naglo, umesto upoznavanja. „Mutanabi je hitno morao da ode, a ovde ima više pudina no što jedan čovek može sam da svari.“

Danstan klimnu glavom. Puding od melase se privlačno pušio na poslužavniku.

„Pa, dobro“, reče njegov novi prijatelj, „slobodno se posluži.“ I dodade Danstanu čistu porcelansku činiju i kašiku. Danstana nije trebalo ponovo nutkati, te njih dvojica zajedničkim snagama dokrajčiše puding.

„Dakle, mladać“, reče Danstanu visoki gospodin s crnim svilenim cilindrom kad su njihove činije i zdela s pudingom bili posve prazni, „čini mi se da krčma nema više slobodnih soba; takođe, svaka soba u selu koja se da iznajmiti, već je iznajmljena.“

„Zbilja?“, reče Danstan, ne preterano iznenađen.

„Tako je“, reče gospodin s cilindrom. „A ja sam se pitao znaš li ti možda neku kuću u kojoj postoji slobodna soba?“

Danstan slegnu ramenima.

„Dosad su sve sobe već popunjene“, uzvрати on. „Sećam se kako su me otac i majka, kad sam imao devet godina, poslali da čitavih nedelju dana spavam na gredama štale, s kravama, da bi moju sobu iznajmili nekoj gospođi s Istoka, njenoj porodici i slugama. Ostavila mi je zmaja na poklon, u znak zahvalnosti, i ja sam ga puštao na livadi sve dok mu jednog dana nije pukla nit te je odleteo u nebo.“

„A gde sad živiš?“, upita gospodin s cilindrom.

„Imam kolibu na rubu očevog poseda“, odgovori Danstan. „To je bila koliba našeg pastira sve dok nije umro, dve godine pre poslednje žetve, pa su je dali meni.“

„Odvedi me tamo“, reče gospodin s cilindrom, a Danstan ni ne pomisli da ga odbije.

Prolećni mesec sijao je visoko na nebu, a noć beše vedra. Sišli su su kroz selo dole ka šumi, preprečivši preko imanja

porodice Trn (gde je gospodina s cilindrom preplašila krava koja je spavala na livadi, hrknuvši u snu), i stigli do Danstanove kolibe.

Sastojala se od jedne jedine sobe i ognjišta. Stranac klimnu glavom. „Dovoljno mi se sviđa“, reče. „Hodi, Danstane Trne, iznajmiću je od tebe za naredna tri dana.“

„Šta ćete mi dati za nju?“

„Zlatni soveren, srebrni šestoparac, bakarni peni i svetlucavi novi farding“,^{*} reče čovek.

E, pa, zlatni soveren za dva noćenja bila je više nego poštena kirija u doba kad je radnik u polju mogao da se nada zaradi od petnaest funti, ukoliko je godina dobra.

Ipak, Danstan je oklevao. „Ako ste ovde radi vašara“, reče on visokom čoveku, „to znači da ćete trgovati divotama i čudima.“

Visoki čovek klimnu glavom. „Znači, ti bi hteo divote i čudesu, je li?“ On se ponovo osvrnu po Danstanovoj jednosobnoj kolibi.

Uto poče kiša, nežno dobivanje po krovnoj slami iznad njih.

„O, pa dobro“, reče visoki gospodin pomalo mrzovoljno, „divota, čudo. Sutra ćeš dobiti ono za čim ti srce žudi. A sad, evo tvog novca“, i on ga izvuče iz Danstanovog uva, jednim lakim pokretom. Danstan ga protrlja o gvozdeni ekser na vratima kolibe, proveravajući da nije vilinsko zlato, a zatim se duboko nakloni gospodinu i izađe napolje na kišu. Novac uveza u maramicu.

Po kiši koja je šibala, Danstan otpešači do štale. Uzvera se u senjak i ubrzo zaspa.

Iako se nije budio, bio je svestan munja i grmljavine u noći. A onda, u sitnim jutarnjim satima, neko ga probudi, trapavo mu nagazivši stopala.

^{*} Soveren, šestoparac, peni, farding (*eng.* sovereign, sixpence, penny, farthing) – stare engleske valute. (Prim. prev.)

„Oprostite“, reče jedan glas. „To jest, ’zvin’te me.“

„Ko je tamo? Ko je to?“, upita Danstan.

„Samo ja“, reče glas. „Ovde sam radi trgovine na vašaru. Noćio sam u šupljem drvetu, ali ga je srušio grom, razbio ga je baš kao jaje, slomio ga kao prut, te mi je kiša ušla za vrat, preteći da će mi se uvući u prtljag, a tu ima stvari koje moraju ostati suve kao prašina, koje sam budno čuvao na svojim putešestvijama sve dovde, iako je često bilo vlažno kao...“

„Voda?“, dovrši Danstan.

„I više od toga“, nastavi glas u tami. „Te sam se pitô“, nastavi on, „da li bi vam smetalo da ostanem ovde, pod vašim krovom, pošto nisam mnogo velik, a ne bih vas ni uznemiravô niti išta slično.“

„Samo nemoj da me gaziš“, uzdahnu Danstan.

Uto blesak munje osvetli štalu i pri svetlu Danstan spazi u uglu nešto malo i kosmato, s velikim oklembesanim šeširom. A onda – tmina.

„Nadam se da vas ne uznemiravam“, reče glas koji je zbijlja zvučao prilično čupavo, kad je Danstan bolje razmislio o tome.

„Ne, ne“, uzvрати premoreni Danstan.

„Dobro je“, reče čupavi glas, „jer nipošto ne bih želeo da vas uznemiravam.“

„Molim vas“, preklinjao je Danstan, „pustite me da spavam. Molim vas.“

Začu se šmrkanje, koje uskoro zameni blago hrkanje.

Danstan poče da se prevrće po slami. Ona osoba – ko god i šta god bila – prdnu, počeša se i nastavi da hrče.

Danstan je osluškivao kišu koja je padala po krovu štale i razmišljao o Dejzi Hempstok, i u njegovim mislima njih dvoje šetali su zajedno, dok su šest koraka iza njih hodali visoki čovek s cilindrom i maleno, krzneno stvorenje čije lice Danstan nije mogao da vidi. Svi skupa išli su da vide Ono Za Čim Mu Srce Žudi...

Lice mu je obasjavala jarka sunčeva svetlost, a štala beše prazna. Umio se i otišao do gazdinske kuće.

Obukao je svoj najbolji žaket, najbolju košulju i najbolje čač-kire. Perorezom je sastrugao blato s čizama. Zatim je ušao u seosku kuhinju i poljubio majku u obraz, posluživši se lepinjom i velikom kriškom sveže zbućkanog maslaca.

A onda, s novcem uvezanim u najfiniju nedeljnu platnenu maramicu, pope se do sela Zid i požele dobro jutro čuvarima na kapiji.

Kroz procep u zidu vide kako se podižu raznobojni šatori, postavljaju tezge, vijore šarene zastavice, a ljudi šetkaju tamo-amo.

„Ne smemo nikog da propustimo do podneva“, reče stražar.

Danstan slegnu ramenima i ode u krčmu, gde poče da razmišlja šta će kupiti svojom ušteđevinom (svetlucavim novčićem od pola krune koji je uštedeo i svojim probušenim šestoparcem-amajlijom, koji mu je visio na kožnoj vrpici oko vrata) i maramicom punom kovanica pride, koju je nosio u džepu, te potpuno zaboravi da mu je prethodne noći išta drugo obećano. Kad je odzvonilo podne, Danstan krupnim koracima pride zidu i, kao da krši najveći tabu, prođe kroz njega, uporedo s gospodinom s crnim svilenim cilindrom, koji mu klimnu u znak pozdrava.

„A, moj stanodavac. A kako ste mi vi danas, gospodine?“

„Vrlo dobro“, uzvratu Danstan.

„Hodite sa mnom“, reče visoki čovek. „Odšetajmo se do tamo zajedno.“

Podoše preko livade ka šatorima.

„Jeste li ikad ranije bili ovde?“ upita visoki gospodin.

„Bio sam prošlog pijačnog dana, pre devet godina. Bio sam još dečak“, priznade Danstan.

„Pa“, reče njegov stanar, „zapamtite da budete učtivi i ne primajte darove. Imajte na umu da ste gost. A sad ću vam dati poslednju ratu kirije koju dugujem. Jer sam vam se zakleo. A moji darovi dugog su veka. Vama i vašem prvorodenom detetu,

i njegovom prvorodenom... To je dar koji će trajati dokle god ja živim.“

„A šta bi to moglo da bude, gospodine?“

„Ono Za Čim Ti Srce Žudi, sećaš se“, reče gospodin s cilindrom. „Ono Za Čim Ti Srce Žudi.“

Danstan se zahvalno nakloni i oni produžiše ka vašaru.

„Oči, oči! Nove oči za stare!“, vikala je sićušna žena za stolom prekrivenim bocama i teglama ispunjenim očima svih vrsta i boja.

„Muzički instrumenti iz stotinu zemalja!“

„Svirale za peni! Brujalice za dva! Horske himne za tri!“

„Oprobajte sreću! Kročite 'vamo! Rešite laku zagonetku i osvojite vetrov cvet*!“

„Večita lavanda! Tkanine od zumbula!“

„Flaširani snovi, boca za šiling!“

„Kaputi od noći! Kaputi od sutona! Kaputi od sumraka!“

„Mačevi sreće! Palice moći! Prstenje večnosti! Karte milosti! Pridite, pridite, hodite 'vamo.“

„Melemi i masti, ljubavni napici i nadrilekovi!“

Danstan zastade pred tezgom prepunom sićušnih kristalnih ukrasa; odmerio je minijaturene životinje, premišljajući se da li da kupi jednu za Dejzi Hempstok. Podigao je kristalnu mačku, ne veću od svog palca. Ona mu mudro trepnu, a on je, zgranut, ispusti. Ona se okrete u vazduhu kao prava mačka, dočekavši se na sve četiri šape. Zatim šmugnu u ćošak tezge i stade da se licka.

Danstan produži.

Vašar beše krcat.

Bila je sva sila sveta; tu behu svi stranci koji su prethodne nedelje došli u Zid, kao i mnogi žitelji sela Zid. Gospodin

* Vetrov cvet (eng. *windflower*) – anemona. (Prim. prev.)

Bromios je podigao vinski šator, prodajući vina i peciva seljani-
ma, koje je često mamila hrana što su je prodavali narodi Iza
Zida, ali su babe i dede, koji su to čuli od svojih baba i deda,
upozoravali da je od iskona štetno jesti vilinsku hranu, vilinsko
voće, piti vilinsku vodu i srkati vilinsko vino.

Jer svakih devet godina narod iza brda postavio bi svoje
dućane i jedan dan i jednu noć ta livada postala bi poprište
Vilinskog vašara; i tog jednog dana i te jedne noći, svake devete
godine, narodi bi razmenjivali dobra.

Na prodaju su iznošena čuda i čudesa; beše tu nedosanjanih
stvari i nezamislivih predmeta. Čemu bi, pitao se Danstan, i da
li bi ikome mogla da posluži ljuska jajeta ispunjena olujom?
Zveckao je svojim novcem u džepnoj maramici, tražeći nešto
malo i jeftino čime bi mogao da obraduje Dejzi.

Uprkos silnoj pijačnoj gunguli, začu nežnu zvonjavu u
vazduhu i zaputi se ka njoj.

Prošao je pokraj tribine na kojoj je pet ogromnih muškaraca
plesalo uz žalosnu muziku vergla na kom je svirao mrki med-
ved sumornog lika; prošao je kraj tezge za kojom je proćelav
čovjek u jarko obojenom kimonu razbijao porcelanske tanjire
i ubacivao ih u plamteću činiju iz koje je kuljao obojeni dim,
privlačeći prolaznike.

Jeka zvonjave postajala je sve glasnija.

Sama tezga bila je napuštena. Ukrašavalo ju je cveće –
zumbuli i zubačice, zvončići i žuti narcisi, ali i ljubičice i lji-
ljani, sićušne krvavocrvene divlje ruže, blede visibabe, plavi
nezaboravak i obilje drugog cveća koje Danstan nije umeo da
imenuje. Svaki cvet bio je načinjen od kristala, da li je liven
ili isklesan, nije mogao da prosudi: behu to savršeni falsifikati
cvetnog života. Zvonili su i zveckali poput dalekih staklenih
zvona.

„Zdravo“

„Dobar vam bio ovaj Pijačni dan“, reče vlasnica tezge, sišav-
ši iz naslikanog karavana iza tezge, široko se osmehnuvši,

pokazujući bele zube na tamnom licu. Pripadala je narodima Iza Zida, videlo se to po njenim očima i ušima što su joj virile ispod kovrdžave crne kose. Oči joj behu tamnoljubičaste, a uši, kao mačije možda, nežno zakrivljene i obrasle finim, tamnim krznom.

Danstan izabra jednu biljku s tezge. „Baš je lepa“, reče. Beše to ljubičica, koja mu je odzvanjala i pevušila u rukama, stvarajući zvuk sličan onom koji i sami možete da izazovete ukoliko nakvasite prst i njime nežno prevučete po ivici vinske čaše. „Koliko košta?“

Ona slegnu ramenima, ali na kakav divan način je to učinila!

„O ceni se nikad ne razgovara na samom početku“, reče mu ona. „Može biti mnogo veća nego što ste spremni da platite, a onda biste otišli i oboje bismo bili na gubitku. Porazgovarajmo, najpre, malo uopštenije o samoj robi.“

Danstan zastade.

Gospodin sa svilenim crnim cilindrom prođe pokraj tezge.

„Eto“, reče on. „Moj dug prema vama je namiren, a moja renta u potpunosti isplaćena.“

Danstan protrese glavom, kao da hoće da se razbudi, i ponovo se okrenu mladoj gospi.

„A odakle je ovo cveće?“, upita Danstan.

Ona se osmehnu. „Na obroncima planine Kalamon raste gaj staklenog cveća; put do tamo je opasan, a povratak još više.“

„A čemu ono služi?“

„Svrha i upotreba ovog cveća je pre svega da bude ukras i okrepljenje; ono donosi zadovoljstvo; može se dati voljenoj osobi kao znak pažnje i naklonosti, a zvuk koji stvara je prijatan za uši. A i sam način na koji se svetlost prelama kroz cvetove je zaista božanstven.“ I ona podiže jedan zvončić ka svetlu; Danstan nije mogao da ne primeti kako je boja sunčeve svetlosti što se presijava kroz ljubičasti kristal, po koloritu i nijansi, daleko slabija u odnosu na njene oči.

„Tako dakle“, reče Danstan.

„Takođe se koriste za određene čini i čari. Ako je gospodin čarob...?“

Danstan odmahnu glavom. Zapazio je nešto krajnje upečatljivo na mladoj gospi.

„Aha. Uprkos tome, zbilja su predivne.“

Ta upečatljiva stvar beše tanki srebrni lanac od ručnog zgloba mlade gospe do njenog nožnog članka, a odatle sve do unutrašnjosti šatora.

Danstan joj iznese svoje zapažanje.

„Lanac? On me vezuje za tezgju. Ja sam lična robinja vračare čija je ovo tezgja. Uхватила me je pre mnogo godina, dok sam se igrala kraj vodopada na zemlji mog oca, visoko u planinama, mameći me sve dalje i dalje nekakvom lepom maglom uvek za mrvu van mog domašaja, sve dok, nesvesna toga, nisam napustila očeve posede, a tad je ponovo uzela svoj pravi lik i strpala me u vreću.“

„Hoćeš li zauvek ostati njena robinja?“

„Ne zauvek“, nasmeja se vilin-devojka na to. „Povratću svoju slobodu onog dana kad Mesečina izgubi svoju kćer, ukoliko se to desi one sedmice kad se dva ponedeljka spoje. Strpljivo iščekujem taj dan. U međuvremenu činim ono što se od mene traži i pri tom sanjam. Hoćete li sad kupiti cvet od mene, mladi gospodaru?“

„Ime mi je Danstan.“

„I to je više nego časno ime. Gde su vam klešta, gospodaru Danstane? Hoćete li šćepati đavola za nos?“*

* Prema legendi, sveti Danstan, zaštitnik kovača, radio je jednog dana za svojim nakovnjem kad ga je posetio đavo prerušen u prelepu devojku, s namerom da ga zavede sa puta gospodnjeg. Međutim, sveti Danstan je spazio kopita koja su virila ispod haljine, te je zgrabio đavola za nos usijanim kovačkim kleštima, osujetivši mu planove. Đavo je kasnije ponovo pokušao da ga prevari, prerušen u putnika kom trebaju potkovice, ali je svetac opet prozreo njegovu masku i počeo da ga mlati, sve dok se ovaj nije zakleo da više nikad neće kročiti u kuću koja ima potkovicu iznad vrata. (Prim. prev.)

„A kako se vi zovete?“, upita Danstan prilično porumenevši u licu.

„Nemam ime. Ja sam robinja, a ime koje sam nosila mi je oduzeto. Moram da se odazivam na 'hej ti!', 'devojčuro!', 'glupa aljkavušo!' i mnoge druge pogrde.“

Danstan primeti kako joj svileni tkanina odore prijanja uz telo; postade svestan elegantnih oblina i njenih ljubičastih očiju kako ga posmatraju, pa proguta knedlu.

Gurnu ruku u džep i izvuče maramu. Nije više mogao da gleda u tu ženu. Izruči svoj novac na tezgu. „Uzmite koliko vam treba za ovo“, reče, izabравši čistu belu visibabu sa stola.

„Na ovoj tezgi ne primamo novac.“ Ona odgurnu novčiće nazad ka njemu.

„Ne? A šta biste onda uzeli?“, Sad je bio već prilično uznemiren, a njegov jedini zadatak bio je da pribavi cvet za... za Dejzi, Dejzi Hempstok... da pribavi cvet i da što pre ode jer, istini za volju, u prisustvu ove mlade gospe bilo mu je sve nelagodnije.

„Mogla bih da ti uzmem boju kose“, reče ona, „ili sve uspomene iz vremena pre nego što si napunio tri godine. Mogla bih da te lišim sluha iz levog uva – ne sasvim, nego tek toliko da više ne možeš da uživaš u muzici niti da zapazaš hućanje rečnog toka i zavijanje vetra.“

Danstan odmahnu glavom.

„Ili poljubac od tebe. Jedan poljubac tu, u moj obraz.“

„To ću drage volje platiti!“, reče Danstan, i nagnu se preko tezge kroz zvonko zveckanje kristalnog cveća i spusti čedan poljubac na njen meki obraz. Tad udahnu njen miris, opojan, čaroban; on mu zapahnu lice i ispuni grudi i um.

„Evo“, reče ona i dodade mu visibabu. On je primi šakama koje mu se iznenada učiniše ogromne i trapave, ni približno sitne i savršene u svakom pogledu, kakve behu šake vilin-devojke. „I videćemo se ovde večeras, Danstane Trne, kad mesec zađe. Dođi ovamo i hukni kao mala sova. Umeš li to?“

On klimnu glavom i otetura se od nje. Nije morao ni da je pita odakle zna njegovo prezime – uzela mu ga je kad ju je poljubio, zajedno s još nekim stvarima, njegovim srcem, na primer.

U ruci mu je visibaba zvonila kao zvonice.

„O, gospodine Trne“, reče Dejzi Hempstok kad se sretoše pored šatora gospodina Bromiosa, gde je sedela sa svojom porodicom, jela velike braon kobasice i pila tamno pivo. „Šta nije u redu?“

„Kupio sam ti poklon“, promrmlja on i pruži joj zvonku visibabu; svetlucala je na popodnevnom svetlu. Ona je, zbunjena, uze od njega prstima još sjajnim od kobasičje masti. Danstan se impulsivno nagnu napred i, pred njenim ocem, majkom i sestrom, pred Bridžet Komfri, gospodinom Bromiosom i svima ostalima, poljubi je u nežni obraz.

Negodovanje je bilo predvidljivo; ali gospodin Hempstok, koji nije uludo proživeo pedeset i sedam leta na granici Vilin-carstva i Svetova Iza, uzviknu: „Tiho, de! Pogledajte mu oči. Zar ne vidite da je sirotom momku pomućen um, da je ošamućen i zbunjen? Da se kladimo da je opčinjen. Hej! Tomi Foresteru! Dođi ovamo. Odvedi mladog Danstana Trna nazad u selo i drži ga na oku; pusti ga da odspava ako želi il’ popričaj s njim, ako mu je potrebno da razgovara...“

I Tomi izvede Danstana s vašara i povede ga natrag u selo Zid.

„Eto, Dejzi“, reče joj majka gladeći je po kosi, „samo je malo povilenio, to je sve. Nema potrebe za suzama.“ Ona izvuče čipkanu maramicu iz zamašnih nedara i stade da briše kćerki obraze.

Dejzi podiže pogled ka njoj, zgrabi maramicu, izduva nos i stade da jeca u nju. A gospođa Hempstok primeti, uz određenu meru zbunjenosti, da se Dejzi smeje kroz suze.

„Ali majko, Danstan me je *poljubio*“, reče Dejzi Hempstok i zakači kristalnu visibabu na sam vrh svog šešira, gde je ova tiho zvonila i svetlucala.

Gospodin Hempstok i Danstanov otac pronađoše tezg u gde se prodavalo kristalno cveće. Međutim, za tezgom je bila neka starija žena, u društvu egzotične i veoma lepe ptice što beše tankim srebrnim lancem prikovana za stalak; a sa staricom se nije moglo razumno razgovarati jer je sve vreme pričala samo o tome kako je izgubila jedan od dragulja svoje kolekcije zbog neke ništarije i kako je sve to žalosno delo ovog savremenog doba i nezahvalnosti današnjih slugu.

U praznom selu (jer, ko bi bio u selu ako može da bude na vašaru?), Danstana odvedoše u *Sedmu svraku* i posadiše ga na drvenu klupu. Naslonio je čelo na šaku i zagledao se neznano kud, s vremena na vreme uzdišući duboko kao vetar. Tomi Forester pokuša da povede razgovor s njim.

„Dakle, družo stari, drž’ se, tako je, daj, nasmeši se malo, a? Hoćeš možda nešto da pojedeš? Ili popiješ? Ne? Časti mi, stvarno izgledaš čudno, Danstane, stari moj...“, ali ne dobivši nikakav odgovor, i sam Tomi počeo da čezne za vašarom gde možda baš u tom času (on protrlja svoju izubijanu vilicu) ljupkoj Bridžet društvo pravi neki ogromni nametljivac u egzotičnoj odeći, s malenim ćeretavim majmunčetom. I, uverivši se da njegov prijatelj, kako se čini, nema nikakvu nameru da napusti praznu krčmu, Tomi se vrati kroz selo do procepa u zidu i prođe kroz njega.

Dotle je već počela gungula: beše to divlje mesto prepuno lutkarskih predstava, žonglera i razigranih životinja, aukcija konja i svakojakih stvari za prodaju ili trampu.

A onda, uveče, pojavi se drugačija sorta ljudi. Bio je tu telal, koji je izvikivao vesti kao što moderne novine štampaju naslove – „Gospodar Olujne kule boluje od tajanstvene boljke!“, „Ognjeni breg se preselio kod Denskog zamka!“, „Jedini naslednik garamondskog velmože preobražen u hroptavog krmka!“

– voljan da, u zamenu za novčić, detaljnije opiše događaje vezane za te ljude i mesta.

Sunce je zašlo, a visoko na nebu pojavio se ogromni prolećni mesec. Dunu ledeni povetarac. Trgovci se odmah povukoše u šatore, a posetioци vašara odjednom behu okruženi šapatом koji ih je pozivao da uzmu učešća u brojnim čudesima, dostupnim svako po svojoj ceni.

I dok se mesec spuštao sve niže ka horizontu, Danstan Trn tiho pođe niz kaldrmisane ulice sela Zid. Prošao je pored mnogobrojnih veselјaka – posetilaca i stranaca – mada ga je tek poneki od njih primetio dok je išao.

Skliznuo je kroz otvor u zidu – zid beše debeo i Danstan stade da se pita, kao i njegov otac pre njega, šta bi bilo kad bi probao da hoda po zidu.

Kroz procep, pa preko livade, i Danstana te noći prvi put u životu, počе da zaokuplja pomisao da nastavi livadom, da pređe potok i nestane među drvećem, daleko od nama znanih polја. Zabavljao se ovim mislima, nelagodno kao što čovek zabavlја neočekivane goste, a onda ih odagnao od sebe čim je stigao do cilја, kao čovek koji se izvinjava gostima, mrmlјajući nešto o prethodno ugovorenom sastanku sa svojim šeširdžijom.

Mesec je zalazio.

Danstan podiže ruke ka ustima i huknu. Nije bilo nikakvog odgovora; nebesa behu tamne boје – plave, možda, ili ljubičaste, nipošto crne – posuta zvezdama više nego što um može da pojmi.

On ponovo huknu.

„Uopšte ne zvuči kao mala sova“, prekori ga ona. „Mogla bi biti snežna sova, ili čak kukuvija. Da su mi uši začеpljene grančicama, pobrkala bih ga s orlovskom sovom. Ali to svakako nije zov male sove.“

Danstan slegnu ramenima i iskezi se, pomalo budalasto. Vilińska žena sede kraj njega. Opiјala ga je; udisao ju je, osećajući je kroz pore na koži. Ona se nagnu bliže njemu.

„Misliš li da si pod dejstvom čini, lepi Danstane?“

„Ne znam.“

Nasmejala se, a zvuk njenog smeha beše bistri potok koji juri preko kamenja i stena.

„Nisi ni pod kakvim činima, lepo momče, lepo momče.“ Zavalila se unazad u travu i zagledala u nebo. „Vaše zvezde“, upita. „Kakve su?“, Danstan se opruži po hladnoj travi i pogleda u noćno nebo. Bez sumnje, bilo je nečeg čudnog u tim zvezdama. Možda su živopisnije, možda je to zbog broja sićušnih zvezda, sazvežđa, tek, bilo je nečeg čudnog i čudesnog u tim zvezdama. Ali utom...

Ležali su leđima oslonjeni jedno o drugo, zureći u nebo.

„Šta želiš od života?“, upita vilin-devojče.

„Ne znam“, priznade on. „Tebe, rekao bih.“

„Ja hoću slobodu“, uzvratila ona.

Danstan posegnu nadole ka srebrnom lancu koji se protezao od njenog nožnog zgloba do članka, gubeći se u travi. On ga cimnu. Bio je jači nego što se činilo.

„Mačji dah, riblja krljušt i mesečina, pomešani sa srebrom“, reče mu ona. „Neraskidiv, sve dok se ne ispune uslovi čini.“

„O.“ On se ponovo ispruži po travi.

„Ne bi trebalo da mi smeta jer je to vrlo dugačak lanac, ali me razdražuje i samo saznanje da postoji, a nedostaje mi i zemlja mog oca. Vračara nije baš najbolja gospodarica...“

I ona utihnu. Danstan se nagnu ka njoj, podiže ruku ka njenom licu i oseti kako mu nešto mokro i vrelo nakvasi šaku.

„Zaboga, ti plačeš.“

Ona ne reče ništa. Danstan je privuče k sebi, a zatim bezuspešno počeo da joj briše lice svojom krupnom šakom; onda joj se unese u uplakano lice i, obazrivo, ne baš siguran da postupa ispravno s obzirom na okolnosti, poljubi je pravo u vrele usne.

Nastupi trenutak oklevanja, a onda joj se usne otvoriše pod njegovim, njen jezik mu skliznu u usta i ispod tih čudnovatih zvezda on se sasvim i nepovratno izgubi.

Ljubio se i ranije s devojkama iz sela; dalje od toga nije išao.

Rukom napipa njene malene grudi kroz svilu haljine i do-dirnu čvrste vrške njenih bradavica. Grčevito se pripijala uz njega, kao da se davi, petljajući nešto oko njegove košulje, oko čakšira.

Bila je tako majušna; bojao se da će je povrediti, polomiti. Ali, nije. Meškoljila se i uvijala pod njim, dahćući i gurajući se, navodeći ga svojom rukom.

Spustila mu je stotinu plamtećih poljubaca na lice i grudi, a onda se, odjednom, našla povrh njega, opkoračivši ga, stenjući i smejući se, znojava i skliska poput grgeča, a on se izvijao, gurao i likovao, glave ispunjene njome, samo njome, čak bi uzviknuo i njeno ime da ga je znao.

Na svršetku je hteo da se izvuče, ali ga ona zadrža u sebi, obmotavši noge oko njega, prislonivši se uz njega toliko čvrsto da je osećao kako njih dvoje zauzimaju isto mesto u vasesljeni; kao da su u tom moćnom, prožimajućem trenutku oboje bili isto biće, koje daje i prima, dok su zvezde bledele na praskozornom nebu.

Ležali su zajedno, jedno uz drugo.

Vilin-žena namesti svoju svilenu suknju i sad je opet bila pristojno pokrivena. Danstan sa žaljenjem navuče čakšire. Stegnu joj šaku.

Po koži mu se sušio znoj i on oseti jezu i samoću.

Sad kad je nebo izbledelo u jutarnjem sivilu, mogao je da je vidi.

Životinje se uznemiriše – konji su toptali kopitima, ptice, probuđene, počеше pesmom da dozivaju zoru, a tu i tamo po vašarskom zemljištu, oni u šatorima počеше da ustaju i da se kreću.

„A sad idi“, reče ona i pogleda ga, polusažaljivo, očima boje jutarnjeg neba. I nežno ga poljubi u usta, usnama s ukusom kupinovog soka, a zatim ustade i vrati se u ciganski karavan-vagon iza tezge.

Ošamućen i sam, Danstan pođe preko vašara, osećajući se mnogo stariji od svojih osamnaest leta.

Vratio se u kravlju štalu, izuo čizme i spavao dok se nije probudio kad je sunce već bilo visoko na nebu.

Narednog dana, vašar je bio završen. Iako Danstan nije ponovo išao tamo, stranci odoše iz sela i život u Zidu se vrati u normalu, život koji je ipak bio možda malo manje normalan od života u većini drugih sela (pogotovo kad bi vetar dunuo u pogrešnom pravcu), ali je, u celini gledano, bio dovoljno normalan.

Dve nedelje posle vašara, Tomi Forester je zaprosio Bridžet Komfri i ona je pristala. A nedelju dana nakon toga, gospođa Hempstok je došla u jutarnju posetu gospođi Trn. Popile su čaj u salonu.

„Pravi blagoslov za Foresterovog malog“, reče gospođa Hempstok.

„Zbilja jeste“, reče gospođa Trn. „Uzmi još jedan kolač, draga. Očekujem da će tvoja Dejzi biti deveruša.“

„Verujem da hoće“, uzvratila gospođa Hempstok, „ukoliko poživi toliko dugo.“

Gospođa Trn podiže pogled, preneražena. „Šta, da nije bolesna, gospođo Hempstok? Nije valjda!“

„Ne jede, gospođo Trn. Počela je da kopni. S vremena na vreme popije malo vode.“

„O, gospode!“

„Sinoć sam napokon otkrila uzrok; u pitanju je vaš Danstan.“

„Danstan? On je nije...“

„O, ne. Ništa tako. Zanimaruje je. Danima ga nije videla. Uvrtela je sebi u glavu da mu više nije stalo do nje. Drži onu visibabu koju joj je poklonio i jeca.“

Gospođa Trn nasu još čaja iz tegle u lonče, dodajući vrelu vodu.

„Istini za volju,“ priznade ona, „i mi smo malo zabrinuti za Danstana, Trnko i ja. On mesečari. To je prava reč. Ne radi svoj posao. Trnko je baš govorio kako momku treba da se malo skrasí. Kad bi se samo skrasio, kaže Trnko, sve bi zapadne livade preneo na njega.“

Gospođa Hempstok polako klimnu glavom. „Hempstok se sigurno ne bi protivio da vidi našu Dejzi srećnu. Sigurna sam da bi preneo jedno stado naših ovaca na devojkú.“

Hempstokove ovce bile su naširoko poznate, miljama naokolo – rundave i pametne (makar za ovce), sa izvijenim rogovima i ostrim papcima.

I tako je to dogovoreno, te se Danstan Trn u junu venčao s Dejzi Hempstok. No, ukoliko je mladoženja i delovao malo rastrojeno, bar je mlada bila blistava i ljupka bez premca.

Iza njih, očevi su raspravljali o planovima za gazdinstvo mladenaca koje će podići na zapadnoj livadi, a majke su se složile da Dejzi izgleda dražesno i da je šteta što ju je Danstan sprečio da na venčanici nosi visibabu koju joj je krajem aprila kupio na vašaru.

I tu ćemo ih ostaviti, u kovitlacu prosutih ružinih latica, jarkocrvenih, roze i belih.

Ili ipak nećemo.

Dok su im podizali gazdinstvo, živeli su u Danstanovoj kolibici i nesumnjivo su bili dovoljno srećni; a svakodnevne dužnosti gajenja, čuvanja, šišanja i lečenja ovaca polako su razgonile sanjalački pogled iz Danstanovih očiju.

Prvo dođe jesen, pa zima, i krajem februara, dok je svetom vladala hladnoća, a gorki vetar zavijao niz vresišta i kroz ogolelu šumu, dok su ledene kiše padale s olovnog neba u neprekidnim rominjavim pljuskovima, u doba jagnjenja, u šest uveče, kad

je sunce zašlo i nebo potamnelo, neko proturi malu pletenu korpu kroz procep u zidu. Čuvari s obe strane otvora isprva nisu primetili korpu. Uostalom, bili su okrenuti na pogrešnu stranu, a bilo je mračno i vlažno, te su bili prezauzeti cupkanjem po tlu i sumornim, čežnjivim zurenjem u seoska svetla.

A onda se začu oštar piskavi jecaj.

Prvo primetiše korpu kraj svojih stopala, zatim sadržaj korpe, umotan u nauljenu svilu i vunenu ćebad; crveno lišće malog drekavca, izbečene sitne oči i usta, otvorena, glasna i gladna.

A na bebino ćebe srebrnom iglom bio je prikačen komadić pergamenta na kom su otmenim, mada pomalo arhaičnim rukopisom bile ispisane sledeće reči:

Tristan Trn.